

9.

Det saakaldte Klageskrift mod Biskopperne 1536.

Historisk Tidsskrift, Bind 7. række, 2 (1899)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/hto/hto_7rk_0002-PDF/hto_7rk_0002_97136.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=97136>

pdf genereret den : 28/5-2008

9.

Det saakaldte Klageskrift mod Biskopperne 1536.

Af Erik Arup.

Det er bekendt, at de Efterretninger, som Kilderne give om Rigsdagen i 1536, ere meget sparsomme, særlig i Forhold til denne Rigsdags overordentlige Betydning i Danmarks Historie. De dramatiske Begivenheder, der gik forud og som knytte sig til Beslutningen om og Iværksættelsen af Bispernes Fængsling, er der kastet nyt Lys over ved Fremdragelsen af den preussiske Admiral Johan Peins og Kong Christians egne Breve, men om Rigsdagen selv ved man lidet eller intet. Man kender ikke de Forhandlinger, der ere førte, end ikke ganske nøjagtigt Dagen for Rigsdagens faktiske Sammentræden; de Efterretninger, som Aarbøgerne, Hvitfeldt og Krag meddele, ere ret betydningsløse, give kun en Skildring af det, der fandt Sted ved den officielle Afslutning af Rigsdagen 30. Oktober. Alt maa da læses ud af de tre Aktstykker, der bleve Resultatet af Forhandlingen og af den „Bog“, som Kongen lod oplæse paa Gammel-Torv. Des vigtigere maa det synes at være at naa fuldstændig Klarhed over disse fire Levningers Art. Haandfæstningen, Recessen og Valgbrevet give ingen Anledning til Tvivl, de ere Aktstykker, hvis Art er tilstrækkelig kendt og som atter og atter ere kommenterede af historiske Forfattere; de to første ere tillige, hvad der er det vigtigste, overleverede i fuldstændig og autentisk Form¹⁾. Med Hensyn til det Skrift, som Kongen lod oplæse, stiller Sagen sig derimod anderledes; her synes der nok at kunne næres Tvivl om, hvorvidt den Opfattelse af det, som hidtil har været den gældende og som endnu fremsættes i de nyeste Fremstillinger af Begivenhederne i 1536²⁾, virkelig er den korrekte, og Aarsagen til, at dette

¹⁾ Valgbrevet er kun bevaret i en Regest, trykt Rørdam Monumenta I, 138 Anm. 2, men selv om dette Forhold maaske vanskeliggør den rette Forstaaelse af hele dets Indhold, kan der dog ikke derved opstaa nogen Tvivl angaaende Aktstykkets Art.

²⁾ Danm. Rig. Hist. III, 2. Afd. 14. Schäfer: Geschichte von Dänemark IV, 340, kalder det dog „eine königliche Darlegung“ og

Spørgsmaal kan opstaa, er at søge i den ufuldstændige Form, hvori Skriftet er overleveret.

Overalt, hvor dette Skrift omtales, kaldes det „Klageskrift mod Biskopperne“, Aarbøgerne¹⁾, Hvitfeldt og Krag have vel ikke selve denne Titel, men fortælle dog, at det var et Skrift, en „Bog“, indeholdende Klager over Bisperne, som Kongen lod oplæse. Originalen til Skriftet er imidlertid tidlig gaaet tabt, Gram formoder, at Adelen, særlig Rigsraadet, har gjort sig Umage for at undertrykke et Skrift, der indeholdt grove Beskyldninger mod deres nærmeste Slægtninge²⁾. Begyndelsen af Skriftet har Gram dog fundet og givet et Aftryk deraf i Nye Danske Magazin³⁾; ogsaa de Papirer, hvoraf Gram har taget dette Aftryk, ere senere gaaet tabt. I den nyeste Tid har man i Stockholm fundet en Afskrift af en Del af Skriftet, af selve Klageposterne mod Bisperne, der formodes at være oversendt til Kong Gustav som en Retfærdiggørelse for Bispernes Fængsling; ved Hjælp heraf og af Grams Afskrift har saa Dr. Rørdam under den sædvanlige Titel „Klageskrift mod Biskopperne“ meddelt et Aftryk af den nu kendte Del af Skriftet⁴⁾. Men herved ere Gram og Dr. Rørdam ikke blevne staaende, endnu en Kilde har man til Oplysning om Skriftets Indhold. Anders Sørensen Vedel har nemlig kendt hele Skriftet, og han har gjort et Udtog deraf, der endnu, rigtignok i meget daarlig Tilstand, bevares paa det kgl. Bibliothek⁵⁾. Hvor Afskrifterne høre op, fortsætter Dr. Rørdam derfor sit Aftryk ved Hjælp af Vedels Udtog, der viser, at der efter Opregningen af af de specielle Klageposter mod de enkelte Bisper er fulgt en almindelig Rekapitulation, derefter en Omtale af Rigsraadets

synes i det hele at antyde, at Skriftet kan have indeholdt mere end Rørdams Aftryk giver.

¹⁾ Mon. I, 636. 2. Række, II, 225.

²⁾ Nye D. Mag. III, 23: credere ergo licet, nobilitatem et senatores præsertim regni id operam dedisse, ut supprimeretur propter gravissima illa episcopis, utpote fratribus et cognatis suis, impacta crimina.

³⁾ N. D. Mag. III, 1 ff.

⁴⁾ Mon. I, 143 ff.

⁵⁾ Gl. kong. Saml. 2558 4to.

Brev af 1536 ^{12/s} 1) og endelig Forslag til en ny Kirkeordning. Forsaavidt dækker da den sædvanlige Titel paa Skriftet ikke mere helt dets Indhold, eftersom det i den Form, Dr. Rørdam, følgende Gram, har givet det, indeholder andet og mere end en blot Opregning af Klager mod Bisperne.

Og herved kan man sikkert endda ikke blive staaende. Paa nogle Øvelser, som Prof. Fridericia i Efteraaret 1899 har holdt over statsretlige Kilder til Danmarks Historie i det 16. og 17. Aarhundrede, har han fremsat den Anskuelse, at man er standset for tidligt i Benyttelsen af Vedels Udtog, at det saakaldte Klageskrift efter Vedels Haandskrift at dømme har indeholdt mere endnu end Dr. Rørdams Aftryk meddeler. En Undersøgelse af Vedels Haandskrift bekræfter utvivlsomt denne Anskuelse. Gram og Dr. Rørdam ere standsede nederst paa en Side i Vedels Udtog, men umiddelbart paa næste Side fortsætter Vedel under Overskriften „Verdslig Regiment anrørendis“ med 13 Punkter og derefter følge, efter et Henvisningstegn, de sidste specielle Klageposter mod Bispen af Sjælland. Høre da ikke ogsaa disse 13 Punkter med til „Klageskriftet“? Utvivlsomt jo. Ganske klar vilde Sagen være, hvis det vedelske Haandskrift kun indeholdt et Udtog af „Klageskriftet“; det, at han har anvendt de fire sidste Sider til Lister, dels over Stadfæstelser af Ebelholt Klosters Privilegier, dels over Øm Klosters Abbeder, kan dog ikke gøre Sagen tvivlsom. Thi Vedel kunde jo kun have disse 13 Punkter fra Recessen, hvis han ikke har taget dem fra „Klageskriftet“. Men rent bortset fra, at der, som det senere skal omtales, faktisk er enkelte Uoverensstemmelser mellem Recessen og Vedels Haandskrift, er en Antagelse af, at Vedel har hentet de 13 Punkter fra Recessen, efter Udtogets Form urimelig. Hvis man vil standse, hvor Gram og Dr. Rørdam standse, maatte man antage, at Vedel efter at have refereret „Klageskriftet“ har givet sig til at gøre Udtog af Recessen med Udeladelse af dens Bestemmelser om Kirkeordningen for saa at gaa over til igen at gøre Udtog af „Klageskriftet“; hvis man vil standse andensteds, kan man kun

1) Trykt Mon. I, 198 f.

standse efter Rekapitulationen, idet man mener, at Vedel ogsaa har sine Meddelelser om Kirkeordningen fra Recessen, men saa skulde Vedel atter midt ind i sit Referat af „Klageskriftet“ have skudt et Referat af Recessen, der ikke giver Recessens Bestemmelser fortløbende Numre og som er uoverensstemmende med Recessen i Leddenes Ordning og enkelte Punkter. Dertil kommer saa, at „Klageskriftet“ i Indledningen selv udtrykkelig angiver sit Indhold som ogsaa omfattende Bestemmelser „verdslig Regiment anrørendis“¹⁾.

Alt stammer imidlertid fra, at der af Samtid og Eftertid er blevet hæftet en falsk Etikette paa Kong Christians „Bog“; det er ikke et „Klageskrift“, det er en kongelig Proposition; paa Rigsdagen i 1536 er som paa andre danske Herredage blevet oplæst en kongelig Proposition, og Forhandlingerne ere endte med en Reces — Folket har blot ivrig lyttet efter, da Klagerne oplæstes og er blidelig slumret ind, da man naaede til de verdslige Bestemmelser.

De 13 Punkter, som Vedel meddeler i sit Udtog, lyde:

Verdslig regiment anrørendis.

1. Rex unacum(?) hoffmester
marsk canceler per quos
admonetur, si iniuste cui-
quam fecit.	ciliatio inter rusticos et ci-
ves cum nobilibus.
2. dommeris eed.	<i>ἀμνηστια.</i>
3. hand tencker icke til at
giøre it arffue rige ²⁾ . om
kongens væelse.	5. Adelen selff beholde 40 Ɔ 's
sager oc rette offuer halss
oc haand deris egen bøn-
der saa frit som kongen
kronens. men 40 Ɔ 's sager
aff prælater oc geistlig gods
skal bliffue hoss kongen.
item halss oc haand.
4 ³⁾ . strax ab obitu eligendo.	6. bonden fri faart at selie
sine vare. qui cogit nobilis
puniatur.
4 ³⁾ . Imp. Rom — Regem.
Gallia — delfinum.
hisp. — Infantem.
Angli — principem.	
4. mutua amnestia et recon-	

¹⁾ Mon. I. 148.

²⁾ Dette Punkt omtales ogsaa i Propositionens Indledning Mon. I, 146.

³⁾ Dette Tal er i Haandskriftet atter overstreget.

7. ciues maa ei kjøbe eller pante landgods.	stalde dem maa de selie it. hoss der. tien.
8. prohibetur nobilibus exercere mercaturam, ocsaa pebersuene oc geislig folck.	11. Taxt paa vare som skulle selis.
9. Adelen maa søge sildfiskinde.	12. kjøb oc magskiffite skulle bliffue mellem kronen oc Adelen.
10. saa mange øxen de kunde	13. Tatterne skulle foruises.

En Sammenholden af disse 13 Punkter med Recessen af 1536 ¹⁾ viser, som før nævnt, nogle faa Uoverensstemmelser, efter Forholdets Natur ere de dog ikke meget store; det er klart, at en kgl. Proposition, der oplæstes ved Afslutningen af Herredagens Forhandlinger, er bleven redigeret i nøje Overensstemmelse med de Lovbestemmelser, der allerede vare fastslaaede som Herredagens Resultat. Størst Interesse have derfor disse Uoverensstemmelser, fordi de tjene til Støtte for den her hævdede Opfattelse af Kong Christians „Bog“. Som naturligt er, mangler intet af Recessens Punkter i Propositionen, derimod findes et af dennes ikke i Recessen, nemlig P. 11: Taxt paa vare, som skulle selis; dette er da en Løfteparagraf, som Propositionen har indeholdt, fremkaldt ved Dyrtiden, men hvis Indfrielse har krævet større Forarbejder end dem, Rigsdagen 1536 kunde foretage; endnu 1537 træffes i denne Henseende kun foreløbige Bestemmelser ²⁾, og først 1540 indfries Løftet delvis, for Købstædernes Vedkommende ³⁾. — Paa et Par andre Steder synes man at kunne spore, at Recessen mere hævder Adelens Ret, Propositionen mere Kongens (og maaske de lavere Stænders); Recessen omtaler udtrykkelig Adelen's Bibeholdelse af jus patronatus ⁴⁾ (rigtignok kun forsaavidt den kan bevises med Brev og Segl); det har maaske ikke været saa skarpt udtrykt i Propositionen, siden Vedel blot har: cetera ut prius

¹⁾ Trykt Kolderup-Rosenvinge: Udvalg af gl. danske Love IV, 157—171.

²⁾ Rec. 1537, § 13 Kold.-Rosenv. anf. Skr. S. 179—180.

³⁾ Rec. 1540, Kold.-Rosenv. anf. Skr. S. 198 ff.

⁴⁾ Kold.-Rosenv. anf. Skr. S. 165.

mançant¹⁾; Recessen omtaler kun Adelsens Ret til 40 $\frac{1}{2}$ Sager af deres Bønder²⁾, Propositionen tilføjer udtrykkelig, at Kongen af det inddragne gejstlige Gods skal have 40 $\frac{1}{2}$ Bøder og Hals og Haand³⁾; Propositionen truer Adelsmænd, der øve Tvang mod deres Bønders Handelsfrihed, med Straf⁴⁾, medens en saadan Trusel ikke findes i Recessen⁵⁾. Bestemmelserne om Universitetets Genoprettelse⁶⁾ og om Kirkegodset synes ogsaa at have været langt skarpere udtrykt i Propositionen end i Recessen; der er ogsaa nogen Omstilling af de enkelte Led⁷⁾.

Fuldstændig fri for Tilsætninger synes Vedels Udtog imidlertid ikke at være. Hvor lidenskabelig den kgl. Proposition end er i sine Angreb paa Bisperne, har den dog vel næppe tilladt sig at bruge det Udtryk, der findes i Vedels Udtog: den lydighed, de Riget ville, den førte en flue vel bort paa sin rumpe⁸⁾ — det er en Vittighed af Vedel. Hvor meget den end har søgt at forklare Kongens Mening med Hensyn til Ordningen af Thronfølgen, er den dog vist næppe bleven saa lærd, saa lidt som Recessen er bleven det, at den har samlet Eksempler fra andre Lande — det er Vedels historiske Viden, der har bragt ham til at tilføje dette, som hans filologiske Viden bringer ham til at efterskrive Ordet amnestia med græske

¹⁾ Mon. I, 198 Punkt 3.

²⁾ Kold.-Rosv. anf. Skr. S. 169.

³⁾ Se ovfr. Punkt 5.

⁴⁾ Se ovfr. Punkt 6.

⁵⁾ Kold.-Rosv. anf. Skr. S. 169: oc skall theroffuer ingen Prelat, Ridder eller Riddermandtzmandt tvinge eller trenge nogen Bonde eller kaste ham nogen Uhyldt paa therfor eller beskatte hannom. Men will en Riddermandtzmandt kiøbe noget aff syn Bonde, tha skall hand haffue thet udi hans Mynde oc mett hans Willie liigesom hand kiøffte thett udaff en fremmed.

⁶⁾ Mon. I, 199. Rec. taler kun om „lærdeMænd“ Kold.-Rosv. anf. Skr. S. 166.

⁷⁾ Se ovfr. Punkt 5.

⁸⁾ Der er maaske nok en Mulighed for, at hele denne Rekapitulation er en Tilføjelse af Vedel selv; et og andet i Rekapitulationens Indhold og Form kunde maaske nok tyde derpaa, men da en Antagelse heraf kun kan bero paa et rent personligt Skøn, skal denne Mulighed her kun lige nævnes.

Bogstaver. Man tør maaske paa dette Punkt vove en Conjectur. Som det ovenfor vil ses, staar der i Randen af Vedels Haandskrift to overstregede 4-Tal, paa disse Steder har Vedel altsaa villet forlade Punkt 3 for at gaa over til Punkt 4; rimeligvis er han bleven standset, fordi hans Forklaring af P. 3 ikke har syntes ham fyldestgørende nok selv i et Udtog. „Om kongens væelse“ indeholder jo slet ingen Forklaring, „strax ab obitu eligendo“ ikke nogen meget distinkt; han har da tilføjet de fire Tilfælde som oplysende Eksempler for ham selv.

Tilbage staar at undersøge, om der er historiske Forfattere, der have kendt og nyttet Propositionen, og om man hos dem kan finde yderligere Oplysninger om dens Indhold. Gram antager, at Hvitfeldt og Krag have kendt den¹⁾. At Hvitfeldt har kendt den, bekræfter Dr. Rørdam ved et Eksempel²⁾, og det er desuden klart af hele hans Tekst³⁾, hvori han dog kun meddeler et forkortet Aftryk af Propositionens Indledning. Naar Hvitfeldt da til Slut bemærker: „Paa samme tid bleff oc oplæst atskillige ny Ordinantz er udi den Verdslige Handel gjort, Rigens Undersaatte, ædel oc Uædel til Bistand, Gaffn oc Enighed, Adelens, Borgernis oc Bønders Privilegier, Friheder oc Kiøbmandskaff anrørendis“ — kan vel ogsaa denne Bemærkning tages til Indtægt for Opfattelsen af Kong Christians „Bog“ som kgl. Proposition.

Derimod har Gram næppe Ret i sin Antagelse af, at ogsaa Krag har kendt selve Propositionen. Som Støtte for sin Anskuelse henviser han til Krags ret udførlige Referat deraf⁴⁾, men Forholdet synes i Virkeligheden at være det, at Krag har opbygget sit Referat paa Grundlag af Vedels Udtog, suppleret med Hvitfeldt og Recessen, thi medens han, hvor hans Referat kan kontrolleres ved selve Propositionen, ingen Enkeltheder har at meddele, som ikke findes hos hans her antagne Kilder, eller har Tilføjelser og Vendinger, der faktisk ikke findes i

¹⁾ Nye D. Mag. III, 23.

²⁾ Mon. I, 140.

³⁾ Hvitfeldt: Christian III's Historie, Kvartudg. 1595 fol. Dd verso—
Dd III verso.

⁴⁾ Nic. Cragii Annales Chr. III ed. Gram 1737, S. 152 ff.

Propositionen, har han paa den anden Side en meget ejendommelig Tilføjelse, der synes klart at vise, at han har maattet forholde sig gættende overfor Propositionens Ordlyd. Da dette Forhold har nogen Interesse, fordi man ved dets Opklaring kan danne sig en bestemt Mening om, hvorvidt et enkelt, ret interessant Punkt i Krag's Referat er ægte eller ej, skal Krag's Forhold til Kilderne her belyses noget nøjere¹⁾.

Indledningen til Propositionen, som mangler hos Vedel, gengiver Krag efter Hvitfeldt, undertiden ordret i Ord, som Propositionen selv ikke har:

Krag²⁾.

sed Regem omnibus ignoscere ac pro sua clementia delictorum gratiam facere inclinatum: videre enim, si omnia ad severæ justitiæ normam exigenda et vindicanda essent, nullum finem effundendi sanguinem fore.

Hvitfeldt³⁾.

Dog haffde hans Mait. fornumstelig hos sig betenckt, at hues saadant skulde hæffnis eller straffis, bleffue der aldrig Ende paa Blods Udgydelse, men Mistroende, Kiff vilde efterfølge.

Propositionen⁴⁾.

Og endog at Os burde herimod at frémfare med Straf, hvilket da vilde anrøre Lif, Ære, Gods og Blod nu paa

¹⁾ Pal. Müller har i Hist. Tidsskr. 3. R. VI, S. 310—311, 368 ff underkastet Forholdet mellem Krag og Hvitfeldt indtil Grevefejdens Afslutning en nøje Drøftelse. Resultatet af hans Undersøgelse er, at Krag og Hvitfeldt snarest maa anses for, hvad dette Afsnit angaar, at have arbejdet paa fælles Grundlag; for Tiden efter Fejdens Afslutning anser han ogsaa, støttende sig til Gram, Krag for uafhængig af Hvitfeldt (S. 369). Pal.-Müller nævner dog selv indenfor dette Afsnit Steder, hvor Hvitfeldt kan have været Krag's Kilde (saal. S. 395, 396); Sandsynligheden taler jo dog ogsaa for, at Krag i det mindste paa et og andet Punkt, særlig hvor hans andre Kilder glippe, kan have nyttet Hvitfeldt's Kronike som Kilde cf. Rordam: Arild Hvitfeldt S. 159—161.

²⁾ Krag anf. Skr. S. 152.

³⁾ Hvitfeldt anf. Skr. fol. Dd II recto.

⁴⁾ Mon. I, 154.

det nye igien saa ofverveye Vi dog, at desværre udi dette Oprør altfor meget Christeligt Blod erbarmeligen udstøst og udstørtet er og omkommet, deraf da hos hver Mand paa alle Sider jo mere og mere Oprør, Nid og Had vilde opvoxe.

Efter Indledningen følger Krag saa at sige ordret Vedels Udtog, den eneste specielle Klagepost over en Bisp, han nævner, er saaledes:

Krag¹⁾.

Vedel²⁾.

.optasse eum in diabolum transformari ut animam Frederici, hæresi infectam, apud inferos quanto vellet cruciatus posset affligere.

de fredrico mortuo ynsker sig at være en dieffuel, da vilde han plage k. fridrichs siel met hedt oc kolt.

Beskyldningen mod Kong Frederik for Kætteri er en forklarende Tilføjelse af Krag selv, den findes hverken hos Vedel eller i Propositionen³⁾. Og senere:

Krag⁴⁾.

Vedel⁵⁾.

fundi et prædia ecclesiis suis maneant, decimæ etiam pro Superintendentibus et aliis doctis viris alendis inferantur, Academia necessariis professorum stipendiis instauretur, collegia canonicorum sua retineant, reformatis cænobiis monachi et virgines ibi, si velint, alantur.

4. Bona ecclesiis concessa maneant apud eas.
5. Superintendenter skulle opholdis aff biscopstienderne.
6. canonicatus maneant pro doctis et Academia restauranda.
7. cænobitæ maneant, si velint, sin minus discedant.

Paa mange Punkter suppleres dog disse vedelske Udtog ved rigelig Brug af Recessen, ogsaa her findes der dog ejen-

1) Krag anf. Skr. S. 153.

2) Cf. Nye D. Mag. III, 26.

3) Mon. I, 187.

4) Krag anf. Skr. S. 154.

5) Mon. I, 199.

dommelige Tilføjelser. Om Ordningen af Thronfølgen bruger Krag saaledes Udtrykket: *lex regia*, en Betegnelse, der ellers først findes senere og som stammer fra Krags romerretlige Viden ¹⁾); angaaende Bestemmelsen om Dommereden taler han saa udførligt om *emendatio legum*, at han maaske dermed sigter til de Bestræbelser efter en Codification af dansk Lov, der vare fremme paa Christian III's Tid ²⁾).

Mest viser dog maaske, som ovenfor nævnt, en enkelt større Tilføjelse i Krags Referat, at han ikke har kendt Propositionens Ordlyd. Efter med Glæde at have bredt sig over de fire Eksempler til Oplysning om Thronfølgervalget, der, som tidligere bemærket, rimeligvis skrive sig fra Vedel selv, tilføjer han højtideligt: „*verum tamen testem Deum facere, non id sua causa agi, nec fratribus præjudicium allatum velle, sed tantum reipublicae salutis consultum*“. Til denne mærkelige, ret meningsløse Sætning findes der intet tilsvarende hverken i Recessen, hos Vedel eller hos Hvitfeldt — den kan sikkert heller ikke have staaet i Propositionen. Men Krag anbringer den der, fordi hans noget større Viden angaaende et enkelt Punkt bringer ham ganske i Confusion. Han kender nemlig øjensynligt i det mindste den endnu i Rigsarkivet bevarede tyske Regest af det førnævnte Valgbrev af 1536 ^{30/10} ³⁾), hvori det tillige omtales, at Kong Christian har foreslaaet en af sine Brødre i Stedet for Sønnen. Dette er en Kendsgerning, som Krag ikke kan forklare — Eftertiden iøvrigt lige saa lidt som han — men som forleder ham til at give en yderst forvirret Skildring af Thronfølgervalget ⁴⁾ og til at formode, at der ogsaa maa have staaet noget herom i Propositionen.

Men naar saaledes alt andet taler for, at Krag ikke har kendt selve Propositionen, da kan man ganske sikkert ogsaa

¹⁾ Cf. Fridericia: Frederik III og Enevældens Indførelse, Hist. Tidskr. 5. R. VI, 799 særll. Anm. 3.

²⁾ Cf. V. A. Secher: Kong Kristian V's Danske Lov. 1883, S. 7 ff. Det er dog muligt, at Udtrykket *emendatio legum* kun skal forstås om Dommereden, som Krag oversætter ved *leges*.

³⁾ Mon. I, 138, Anm. 2.

⁴⁾ Krag anf. Skr. S. 155.

som uægte stemple den Del af hans Referat, hvori han lader Propositionen udtale et Tilsagn om almindelig Samvittighedsfrihed¹⁾); dette Tilsagn stemmer ganske vist med den faktiske Tilstand i Landet efter Reformationens Indførelse, og det er vel ogsaa derfor, at det af Krag er indsat, men da det ikke findes noget andet Sted end hos ham, har det sikkert ikke staaet i Propositionen selv.

Saaledes er man da henvist til alene hos Vedel at søge Oplysning om Propositionens fuldstændige Indhold.

10.

Dagen for Arkonas Indtagelse.

Af Kr. Erslev.

Kyndige Historikere vil vide, at der hersker nogen Tvivl om Aaret for Arkonas Indtagelse; derimod synes lærde og ulærde at være ganske klare over, paa hvilken Dag Borgen faldt: Arkona blev erobret paa den hellige Vitus' Dag eller d. 15. Juni. Det synes ikke des mindre sikkert, at det ikke var saa; Venderbyens Indtagelse maa være sket een eller to Dage før, og skont Fejlen ganske vist er af ringe Betydning, turde det dog være bedst at faa den rettet.

Hverken Sakse, Helmold eller Knytlingasaga nævner nogen Dag for Arkonas Erobring; den sidste Kilde veed dog at meddele, at Kong Valdemar landede paa Rygen Pinsedag, som i 1169 faldt paa d. 8. Juni (i 1168 paa 19. Maj). Et ganske samtidigt Vidne nævner derimod St. Vitus' Dag, men vel at mærke om Ryboernes Daab, derimod ikke om Byens Ind-

¹⁾ Krag anf. Skr. S. 153: *Doctrinam etiam velle reformari ac religionem ritusque ecclesie Romanæ cessare; ita tamen, ut si qui sint qui Pontificiis renunciare nolint non ideo dissentientes malevolentiam formident, nedum ut vi contra conscientiam adigantur; sed ex verbo Dei de veritate potius erudiantur: Tum si parere recusent, reddituros ipsos Deo fidei rationem. Se nihilominus agnitam veritatem deserere nolle.*